ᲡᲐᲞᲝᲚᲘᲢᲘᲙᲘ. ᲡᲐᲛᲔᲪᲜᲘᲔᲠᲝ ᲓᲐ ᲡᲐᲚᲘᲢᲔᲠᲐᲢᲣᲠᲝ ᲜᲐᲬᲐᲚᲢᲔᲑᲘᲐᲜᲘ ᲒᲐᲖᲔᲗᲘ ᲒᲐᲛᲝᲓᲘᲡ ᲙᲘᲚᲘᲗ "ᲙᲕᲘᲠᲐ" ᲓᲦᲔ

№ 42 ᲝᲥᲢᲝᲛᲑᲔᲠᲘ 6 1896 Წ. № 42

ᲨᲘᲜᲐᲐᲠᲡᲘ: იტალიის მემკვიდრის ვიქტორ ემმანუელ III მიერ დანიშნული შაი მთის მთავრის ნიკოლოზის ქალის ელენასი.—კირიდან კვირამდე.—სხვა-და-სხვა ამბავი.—„კვ:ლ:ს“ კორესპონდენციები.—ედუმთის სოფლები ა. ხახანაშვილისა.—უძველეს მეგობრობა, ლექსი რუსიერელისა.—ცრმინალური ანთროპოლოგია (შემდეგი) გ. ბადრაძისა.—ჩვენი მწერლობა ილ. ნ—შიაფს.—ეროვნულ-გაზეთებიდან და განცხადებანი.—

წარსული ექვსი წლის „ᲙᲕᲘᲚᲘ“ (36 წიგნი) დადეთმობა სახალხო და სკოლის ბიბლიოთეკებს 8 მან. (1890, 91 და 92 წწ. „ᲙᲕᲘᲚᲘ“ უკვე მოწონებული და ნება დართულია კეკლაძის ოლქის სამოსწავლო რჩევისაგან სკოლის ბიბლიოთეკებისათვის).

იტალიის ტახტის მემკვიდრე ვიქტორ ემმანუელი.

მისი დანიშნული შაი-მთის მთავრის ნიკოლოზის ასული ელენე.

იტალიის მემეკვიდრის ეიუგენ ემმანუილის მიერ დანიშნული შაი მთის მთავრის ნიკოლოზის ქალის ელენესი.

ᲨᲐᲘ მთის სამთავრო ორასი წელიწადია, რაც არსებობს ბალკანის მთებში. პრინველთან დან�d პატრეს ძე ნეგოშ გამოჩნდა შაი-მთის ერის წინამძღვრად და აიყენა მთელი თავის ერი ოსმალეთის წინააღმდეგ. რამდენიმე წლის თავგანწირულ ბრძოლას შემდეგ გმირმა დანიელო ნეგოშმა ძლია ოსმალებს და განთავისუფალა მტრისგან თავისი გმირულად მებრძოლი მამაცი ერი, რომელმაც თავთ დანიელო ნეგოში ამოარჩია მთავრად. დღეანდელი მთავარი შაი მთისა ნიკოტა, რომელსაც მთავარ ნიკოლოზს ეძახიან, ჩამომავლობს დანიელო ნეგოშის გვარიდან. მისი ქალი ელენე დაიბადა შაი მთის სატახტო ქალაქში ცეტინაში 1873 წელს. ის ახლა არის ოცდა სამი წლის საკირველი შვენიერი სახისა და კარგი მოკვანილი ტანადია. მისი დიდროანი შაი თავლები მეტათ აკოცხლებენ ფერმკრთალს, სანდომიანს სახეს, რომელსაც შაი სქელი თმა ხუჭუჭათ დაჰკრია გარიერ შუბლზე. ელენემ მიიღო ჩინებული განათლება, ლაპარაკობს იტალიურათ, ფრანგულათ, გერმანულათ, ინგლისურათ და რუსულათ, გარდა თავის სამშობლო ენისა. როცა ქალი წამოიზარდა, ის გაგზავნა მამამ პეტერბურგს სმოლნის მონასტრის ინსტიტუტში კურსის დასასრულებლათ, სადაც მან გაატარა ხუთი წელიწადი. მთავრის ასული ელენე სილამაზესთან დიდი ნიჭ-ერი ქალიც არის. მამისგან მემკვიდრეობით პოეტური ნიჭი დჰყოლია. შვენიერათ ხატავს და უკრავს ფორტეპიანზე. მის ლექსებს აღტაცებაში მოჰყავს შაი მთის ხალხი. მოეიყვანეთ სამაგალითოთ ერთ მის ლექსს, რომელიც უმაკო გრძნობით არის აღბეჭდილი:

„დედამ უთხრა ქალწულ ქალსა:
„თუ გსურს იცნო ეს სოფელი,
ნუ არიდებ ნურას თვალსა,
თვალწინ გიდგეს შენ ყოველი.
ქალმა დედას მოუსმინა
და თვალები გაახილა:
ნახა დიდებული მთები,
ეფიერიოანნი ბალები;
მან შეგვრიტა მზე-ბრწყინვალეს,
ცაში ეარსკვლავეს მოკამკამეს,
ზღვასა შიგნა მოღრიალეს,
ᲛᲗᲘᲡ ᲬᲧᲐᲠᲝᲑᲡ ᲛᲝᲠᲣᲑᲠᲣᲑᲡ,
აფერადებულ ყეიეილებს,
ლამაზ ჩიტებს ᲩᲠᲔᲚ ᲛᲝᲡᲘᲚᲔᲑᲡ,
მოოქროულ პუტის თაველებს,
მორცხვათ თავ ჩაკიდებულებს.
მაგრამ როს თვალი დახუჭა,
კვლავ უკეთესი რამ ნახა:
საყვარელი წარმოუდგა,
ღრმათ გულში რომ ჩაესახა:
ის იყო და მის საყვარელს
მისი გული ტახტათ ედგა.
ის შეტრფოდა თვის საყვარელს,
საყვარელიც მას შეტრფოდა“.

წარსული წელს იტალიის მეუფე და დედოფალი მ-ბრძანდენ ვენეციაში, სადაც ხელოვნების ნაწარმოებნის ვამოფენა იყო; აქვე იყო ᲐᲛ ᲒᲐᲛᲝᲤᲔᲜᲐᲨᲘ მოწვეული შაი მთის მთავრისნა ანნა თაეისი შვილებით. მას თან ახლდა შვენიერი ელენე. იტალიის კაროლმა ᲰᲣᲛᲑᲔᲠᲢᲐᲛ მიიპატიჟა შაი მთის მთავრინა თაეისი შვილებ-თ. ის გაოცდა ელენეს შვენიერებით და გულში გადაწყეტა ᲩᲛ ᲛᲔᲛᲔᲣᲦᲠᲣᲚ ᲣᲜᲓᲐ ᲨᲕᲔᲠᲗᲝᲕᲔ. თუმცა ეს გაზზარაზე ᲯᲣᲠ კიდევ არავინ იცოდა, მაგრამ ყველას აკვირვებდა, რაცა ᲬᲔᲓᲐᲕᲔᲓᲔᲗ, თუ რა საყვარულით ეკეკეოდა ლამაზ ელენეს. კაროლი და კაროლეა ᲬᲛᲐᲗᲐ ᲘᲞᲐᲢᲘᲟᲔᲑᲓᲔᲗ შაი მთის მთავრის ნიკოლოზის სახლობას. ერთხელ თეატრში ᲰᲣᲛᲑᲔᲠᲢᲘᲡ და მისმა მეუღლემ მარკარიტამ თაეის ლოჟაში მიიწვიეს შვენიერი ელენე და ნალხვა ტაში კეკრთ მიეკება. აქვე იყდა იტალიის მემკვიდრე, ეიტორ-ემმანუელი, რომელსაც თვალი არ მოუშორებია შაი მთის მთავრის ლამაზი ასულისთვის.

ᲐᲛ ᲬᲔᲚᲡ, თებერვალს აპვისტოს იტალიის მემკვიდრე ᲒᲐᲛᲘᲛᲐᲖᲘᲐ ᲐᲜᲢᲘᲒᲐᲠᲘᲜᲘᲡ ᲥᲐᲚᲐᲥᲨᲘ ᲒᲐᲜᲬᲣᲪᲮᲐᲓᲔᲑᲚᲐᲗ. იქიდან შაი მთის მთავრის მემკვიდრე წაეძლო პატეკეცმულ სტუპარის შაი მთის სატახტო ქალაქ ცეტინაში, სადაც მთავარმა ნიკოლოზმა სიყვარულით მიიღო სასიძო და აქ მოხდა ნიშნობა

რუსეთის ხელმწიფემ, რომლის მფარველობას ქვეშე იმყოფება შაი მთის მთავარი ნიკოლოზი, ნება დართო, რომ ელენეს, რაკი იტალიის მემკვიდრეზე თხოვება, მიეღო კათოლიკის სარწმუნოება. ᲐᲛᲐᲡ ᲨᲔᲛᲓᲔᲒ ᲛᲐᲚᲔ ᲣᲜᲓᲐ ᲛᲝᲮᲓᲔᲡ ᲥᲝᲠᲬᲘᲚᲘᲡᲐ. საქმრო ელენესი ოცდა შვიდი წლის ახალგაზდაა, თავის საკოლოზე სამი წლით უფროსი.

კვირიდან კვირამდე.

ᲒᲐᲡᲣᲚᲘ კვირა ფრიად შესანიშნავი იყო ᲗᲐᲛᲐᲨᲣᲜᲘᲡ გასამართლებით. დიდსა და პატარას ეწვიზე ეკერა თ. ᲗᲐᲛᲐᲨᲣᲜᲘᲡ ᲐᲮᲐᲕᲘᲗ: როგორც, რანაირათ მოსდა, რომ ᲬᲐᲠᲩᲘᲜᲘᲡᲬᲘᲜᲘᲡ გვარის კაცი, რომელსაც უწოდეს ᲩᲘᲢᲘᲡ ᲒᲐᲪᲘᲐᲜᲔᲑᲘᲡᲐ, რომელიც ითელებოდა საუკეთესო მოღვაწეთ სომხის საზოგადოებაში და ᲐᲗ ᲬᲚᲔᲑᲘᲡ განმავლობაში მას მიეღინა მონაწილეობა ყოველ საზოგადო საქმეში, რაც კი კეკასიის აქეთა მხარეში წარმატების მომახსენებელთათ იყო აღნიშნული, დანაშაულათ იცნეს?.. მისი მოღვაწეობა თითქმის თეოლისის წარმატებასთან ერთათ იზდებოდა და ბოლოს მას, როგორც გამოცდილს, ᲙᲣᲠᲘᲐᲚᲘ და საზოგადოების გულᲨᲘᲛᲢᲙᲘᲠᲔᲚᲘ, ჩაბარა თეოლისის საზოგადოებამ ერთი დიდი საქმე —საქალაქო ბანკის მართვა, რომლიდანაც ქალაქი დიდ სარგებლობას გამოეღოდა. რი გორ მოსდა, რომ ეს ყველასგან პატივცემული კაცი, შეძლებით ერთი უწარჩინებულესთაგანი, —ნუ დაიეჭვებთ, რომ მთელი ჩუღურეთი ერთ დროს ამ კაცს ეეუთვნოდა—ᲒᲐᲠᲩᲘᲜᲔᲚᲘᲡᲐᲜᲘᲗ ძველი მოდგმის თავადი, განათლებით არაეისზე ნაკლები, ნიჭით ყველასგან მოწონებული, და, რაიცა შეეხება ქეეყნის ᲒᲣᲚᲨᲘᲛᲢᲙᲘᲠᲝᲑᲐს, მუდამ ქეეყნისთვის თავკაშწირულებაზე მოლაპარაკე თ. ნაპოლეონ ᲐᲛᲐᲢᲣᲜᲘ დღეს დამნაშაეეთა სასჯელ დასეეს? მას ᲐᲑᲠᲐᲛᲔᲑᲣᲜᲘ საქალაქო ᲑᲐᲜᲘᲡ გაქურდეაში მონაწილეობის მიღებას და ნამდე�d ქურდეის თაეზე კალთის წეაკრებას. ასეთი ᲐᲮᲐᲕᲘᲗ ძალიან საკეულისმო ᲣᲜᲐᲠᲘ იყოს ჩეენთეის. ᲐᲮ ᲨᲘᲛᲝᲮᲔᲔᲛᲘ ᲭᲣᲗᲘ უნდა გეასწე�d. ᲒᲠᲘᲛᲐᲜ ᲐᲠᲐᲠ უნდა მიეენდოთ არაეის, რაც უნდა იგი დიდი დამᲝᲮᲠᲔᲑᲔᲚᲘᲡ იყოს. ყველას მოქმედებას თვალ-ყური უნდა ეადეენთ და ყოველთვის კრიტიკᲘ დარᲯᲐᲛᲘ უნდა გეეტაროთ მისნი საქმეები. რიდესაც ჩეენი საზოგადოება ამ ზომამდე გამოეეხეზდება და ყოველ თვეის მოღეაწეს მოქმედებᲘᲡ კრიტᲘᲙᲘᲗᲘ ᲰᲣᲓᲔᲑᲐ, მᲝᲩᲔᲠᲜᲘᲗ ᲛᲐᲬᲘᲜᲘ ᲩᲔᲚᲔᲑᲘ ᲠᲝᲒᲝᲠᲘᲗᲘ ᲩᲔᲜᲘᲡ ᲡᲐᲖᲝᲒᲐᲓᲝᲔᲑᲘᲡ ᲐᲛ ᲖᲝᲛᲐᲛᲓᲔ ᲒᲐᲛᲝᲛᲯᲝᲠᲜᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲐᲠᲐᲠᲘᲡ ᲬᲔᲡᲘᲗ ᲛᲘᲬᲔᲣᲚᲘᲡᲐ ᲓᲐ ᲐᲠᲪ ᲘᲡᲘᲗᲘᲡ ᲡᲐᲛᲐᲠᲗᲚᲘᲡ ᲬᲐᲠᲛᲐᲢᲔᲑᲘᲡᲗᲐᲜ ერთათ იზდებოდა და ბოლოს მას, როგორც გამოცდილს, ᲙᲣᲠᲘᲐᲚᲘ და საზოგადოების გულᲨᲘᲛᲢᲙᲘᲠᲔᲚᲘᲡ, ჩაბარა თეოლისის საზოგადოებამ ერთი დიდი საქმე —საქალაქო ბანკის მართვა, რომლიდანაც ქალაქი დიდ სარგებლობას გამოეეღოდა. რი გორ მოსდა, რომ ეს ყველასგან პატივცემული კაცი, შეძლებით ერთი უწარჩინებულესთაგანი, —ნუ დაიეჭვებთ, რომ მთელი ჩუღურეთი ერთ დროს ამ კაცს ეეუთვნოდა—ᲒᲐᲠᲩᲘᲜᲔᲚᲘᲡᲐᲜᲘᲗ ძველი მოდგმის თავადი, განათლებით არაეისზე ნაკლები, ნიჭით ყველასგან მოწონებული, და, რაიცა შეეხება ქეეყნის ᲒᲣᲚᲨᲘᲛᲢᲙᲘᲠᲝᲑᲐს, მუდამ ქეეყნისთვის თავკაშწირულებაზე მოლაპარაკე თ. ნაპოლეონ ᲐᲛᲐᲢᲣᲜᲘ დღეს დამნაშაეეთა სასჯელ დასეეს? მას ᲐᲑᲠᲐᲛᲔᲑᲣᲜᲘ საქალაქო ᲑᲐᲜᲘᲡ გაქურდეაში მონაწილეობის მიღებას და ნამდეილი ქურდეის თაეზე კალთის წეაკრებას. ასეთი ᲐᲮᲐᲕᲘᲗ ძალიან საკეულისმო ᲣᲜᲐᲠᲘ იყოს ჩეენთეის. ᲐᲮ ᲨᲘᲛᲝᲮᲔᲔᲛᲘ ᲭᲣᲗᲘ უნდა გეასწეაmd. ᲒᲠᲘᲛᲐᲜ ᲐᲠᲐᲠ უნდა მიეენდოთ არაეის, რაც უნდა იგი დიდი დამᲝᲮᲠᲔᲑᲔᲚᲘᲡ იყოს. ყველას მოქმედებას თვალ-ყური უნდა ეადეენთ და ყოველთვის კრიტᲘᲙᲘᲗᲘ დარᲯᲐᲛᲘ უნდა გეეტაროთ მისნი საქმეები. რიდესაც ჩეენი საზოგადოება ამ ზომამდე გამოეეხეზდება და ყოველ თვეის მოღეაწეს მოქმედებᲘᲡ კრიტᲘᲙᲘᲗᲘ ᲰᲣᲓᲔᲑᲐ, მᲝᲩᲔᲠᲜᲘᲗ ᲛᲐᲬᲘᲜᲘ ᲩᲔᲚᲔᲑᲘ ᲠᲝᲒᲝᲠᲘᲗᲘ ᲩᲔᲜᲘᲡ ᲡᲐᲖᲝᲒᲐᲓᲝᲔᲑᲘᲡ ᲐᲛ ᲖᲝᲛᲐᲛᲓᲔ ᲒᲐᲛᲝᲛᲯᲝᲠᲜᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲐᲠᲐᲠᲘᲡ ᲬᲔᲡᲘᲗ ᲛᲘᲬᲔᲣᲚᲘᲡᲐ ᲓᲐ ᲐᲠᲪ ᲘᲡᲘᲗᲘᲡ ᲡᲐᲛᲐᲠᲗᲚᲘᲡ ᲬᲐᲠᲛᲐᲢᲔᲑᲘᲡᲗᲐᲜ ერთათ იზდებოდა და ბოლოს მას, როგორც გამოცდილს, ᲙᲣᲠᲘᲐᲚᲘ და საზოგადოების გულᲨᲘᲛᲢᲙᲘᲠᲔᲚᲘᲡ, ჩაბარა თეოლისის საზოგადოებამ ერთი დიდი საქმე —საქალაქო ბანკის მართვა, რომლიდანაც ქალაქი დიდ სარგებლობას გამოეეღოდა. რი გორ მოსდა, რომ ეს ყველასგან პატივცემული კაცი, შეძლებით ერთი უწარჩინებულესთაგანი, —ნუ დაიეჭვებთ, რომ მთელი ჩუღურეთი ერთ დროს ამ კაცს ეეუთვნოდა—ᲒᲐᲠᲩᲘᲜᲔᲚᲘᲡᲐᲜᲘᲗ ძველი მოდგმის თავადი, განათლებით არაეისზე ნაკლები, ნიჭით ყველასგან მოწონებული, და, რაიცა შეეხება ქეეყნის ᲒᲣᲚᲨᲘᲛᲢᲙᲘᲠᲝᲑᲐს, მუდამ ქეეყნისთვის თავკაშწირულებაზე მოლაპარაკე თ. ნაპოლეონ ᲐᲛᲐᲢᲣᲜᲘ დღეს დამნაშაეეთა სასჯელ დასეეს? მას ᲐᲑᲠᲐᲛᲔᲑᲣᲜᲘ საქალაქო ᲑᲐᲜᲘᲡ გაქურდეაში მონაწილეობის მიღებას და ნამდეილი ქურდეის თაეზე კალთის წეაკრებას. ასეთი ᲐᲮᲐᲕᲘᲗ ძალიან საკეულისმო ᲣᲜᲐᲠᲘ იყოს ჩეენთეის. ᲐᲮ ᲨᲘᲛᲝᲮᲔᲔᲛᲘ ᲭᲣᲗᲘ უნდა გეასწეაmd. ᲒᲠᲘᲛᲐᲜ ᲐᲠᲐᲠ უნდა მიეენდოთ არაეის, რაც უნდა იგი დიდი დამᲝᲮᲠᲔᲑᲔᲚᲘᲡ იყოს. ყველას მოქმედებას თვალ-ყური უნდა ეადეენთ და ყოველთვის კრიტᲘᲙᲘᲗᲘ დარᲯᲐᲛᲘ უნდა გეეტაროთ მისნი საქმეები. რიდესაც ჩეენი საზოგადოება ამ ზომამდე გამოეეხეზდება და ყოველ თვეის მოღეაწეს მოქმედებᲘᲡ კრიტᲘᲙᲘᲗᲘ ᲰᲣᲓᲔᲑᲐ, მᲝᲩᲔᲠᲜᲘᲗ ᲛᲐᲬᲘᲜᲘ ᲩᲔᲚᲔᲑᲘ ᲠᲝᲒᲝᲠᲘᲗᲘ ᲩᲔᲜᲘᲡ ᲡᲐᲖᲝᲒᲐᲓᲝᲔᲑᲘᲡ ᲐᲛ ᲖᲝᲛᲐᲛᲓᲔ ᲒᲐᲛᲝᲛᲯᲝᲠᲜᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲐᲠᲐᲠᲘᲡ ᲬᲔᲡᲘᲗ ᲛᲘᲬᲔᲣᲚᲘᲡᲐ ᲓᲐ ᲐᲠᲪ ᲘᲡᲘᲗᲘᲡ ᲡᲐᲛᲐᲠᲗᲚᲘᲡ ᲬᲐᲠᲛᲐᲢᲔᲑᲘᲡᲗᲐᲜ ერთათ იზდებოდა და ბოლოს მას, როგორც გამოცდილს, ᲙᲣᲠᲘᲐᲚᲘ და საზოგადოების გულᲨᲘᲛᲢᲙᲘᲠᲔᲚᲘᲡ, ჩაბარა თეოლისის საზოგადოებამ ერთი დიდი საქმე —საქალაქო ᲑᲐᲜᲘᲡ მართვა, რომლიდანაც ქალაქი დიდ სარგებლობას გამოეეღოდა. რი გორ მოსდა, რომ ეს ყველასგან პატივცემული კაცი, შეძლებით ერთი უწარჩინებულესთაგანი, —ნუ დაიეჭვებთ, რომ მთელი ჩუღურეთი ერთ დროს ამ კაცს ეეუთვნოდა—ᲒᲐᲠᲩᲘᲜᲔᲚᲘᲡᲐᲜᲘᲗ ძველი მოდგმის თავადი, განათლებით არაეისზე ნაკლები, ნიჭით ყველასგან მოწონებული, და, რაიცა შეეხება ქეეყნის ᲒᲣᲚᲨᲘᲛᲢᲙᲘᲠᲝᲑᲐს, მუდამ ქეეყნისთვის თავკაშწირულებაზე მოლაპარაკე თ. ნაპოლეონ ᲐᲛᲐᲢᲣᲜᲘ დღეს დამნაშაეეთა სასჯელ დასეეს? მას ᲐᲑᲠᲐᲛᲔᲑᲣᲜᲘ საქალაქო ᲑᲐᲜᲘᲡ გაქურდეაში მონაწილეობის მიღებას და ნამდეილი ქურდეის თაეზე კალთის წეაკრებას. ასეთი ᲐᲮᲐᲕᲘᲗ ძალიან საკეულისმო ᲣᲜᲐᲠᲘ იყოს ჩეენთეის. ᲐᲮ ᲨᲘᲛᲝᲮᲔᲔᲛᲘ ᲭᲣᲗᲘ უნდა გეასწეaind

საქმეები ჩინებულათ დაანახა საზოკადოებას. ასეთი, მისი ფიქრით კეთილი, მოღვაწეობის გულისთვის თავადმა ნაპოლეონ ამატუმმა თაეის ჯილდოთ, ასე გაშინჯეთ ექვსი ათასი მანეთი ითხოვა და მიიღო კიდეც ისეა, რომ წარბი არ შეხრია.

თ. ნაპოლეონს ჰყავდა ორი კაცი: ერთი იყო თ. არილუთაშვილი ბაზარა და მოგირაწეეთა შუამავალი, რომელიც ყველა მოგირაველებს საქმეს უკეთებდა, ეს იგი ბანკში კარგ ფასათ აგირავებინებდა მამულს. ერთხელ მას ჰკითხეს: სადან ახერხებო, რომ როგორც მოგირაველს უნდა, ისე აგირავებინებთ მამულს ბანკის გამკეთებლო. იმან უპასუხა: იქიდან რასაც ვიღებ, სხვებსაც ეუფოფო. მეორე იყო ბუხჰალტერი ამირაღოვი, რომელიც არამე თუ ანგარიშებს ყალბათ ადგენდა, თვით წიგნებშიაც ცოფრებს ასწორებდა. ამ სახით გამოდგა, რომ თვით თავადს ნაპოლეონ ამატუნს თაეის ხელქვეითი მოსამსახურეები ბოროტმოქმედებაში თანაშეწეთ და იარაღათ ჰყოლია. ბანკში ყველა მოსამსახურენი თუმრე ინტერესებით ერთმანეთზე იყვენ გადამზულნი, ერთი მეორეს ეზმარებოდა და ერთი მეორეს ფარავდა. აქედან წარმოდგა ის გარემოება, რომ მთელი ათი წელიწადი თ. ნაპოლეონ ამატუნი მიაჩნდათ პატიოსანად, თავდადებულ მოღვაწეთ და, თუ ეინმე გამოჩნდებოდა მისი მეცაბეი, მისივე მომბრალი და კეთილის მყოფელნი გამოუდგებოდენ და კუდით ქვას ასროლინებდენ. აქნება დღემდისაც თ. ნ. ამატუნს ბანკი ეკარაცა და პატიოსან კაცათაც მიეჩნიათ, თუ რომ ხაზინადარი არ აშლიდა და არ გამოეშკარავებინა მისი ბოროტმოქმედება. ამაზეი ნათქვამი ლათინური ანდაზა: „Caveant Consules"! (ფთხილათ თქვენც, ამა სოფლის წარჩინებულნოვო!).

თ. ნაპ. ამატუნი მართლაც განსჯის დროს ცნობილ „იქმნა" დამნაშეაეთ და მოუსაჯეს: ეეხადოს მას პირადი და ქონებითი უფლება და გაიგზავნოს თორმეტი წლით ტობოლის გუბერნიაში საცხოვრებლათ; შემდეგ კი ნება მეეცეს, საცა უნდოდეს, იქ იცხოვროს, სატახტო ქალაქებს გარდა; ხოლო ამირალოვი დატუსაღდეს ოთხი თვით. ამით გათავდა წარსული ეკერის მითქმა-მოთქმა თ. ნაპოლეონ ამატუნის საქმისა.

სხვა-და-სხვა ამბავი.

ᲥᲢᲝᲛᲑᲠᲘᲡ 3 მოხდა თბილისის გუბერნიის თავად-აზნაურთა საკანგები კრება, რომლის თავჯდომარემ თბილისის გუბ. მარშალმა თავ. კ. ი. ბაგრატიონ-მუხრანბატონმა კრების გასხნისთანავე გამოაცხადა, რომ 28 იელოს მომხდარი კრება უკანონო იყოეო. ამან გამოიწეია ბეერი სხვა და ბაასი. ბოლოს კრება დადგა შემდეგ გადაწეეტილებას: იმ კომისიას, რომელიც იყო ამორჩეული 1892 წელს, მიემატოს შემდეგი პირები: თბილისის, თელავის და სიღნაღის მარშალები, თავ. ი. გ. ამილახვარი, კნ. ს. რ. ეახვახოეი, თავ. ნ. ზ. ჩოლოყაშვილი და ე. ფ. გბაშვილი. ამ კომისიამ თანახმათ მარშალისა უნდა გაეხაზოს ხელშეწეეე იმპერატორთან თხოენა, რომ ხაზინამ იკისროს კახეთის რკინის გზის გაკეთება, და თუ რაიმე მიზეზის გამო შეუძლებელი იყოს ამის შესრულება, მაშინ უნდა ითხოეონ, რომ თეი-თ თავად-აზნაურობას მიენიჭოს კახეთის გზის კონცესია.

* * *

კავკასიის საფილოქსერო კომიტეტის თხოენით სამიწაო-მოქმედო და სახელმწიფო ქონებათა მინისტრის გადწეეეტება მიეცეს შემწეობა გორის მაზრის ეენაზების ღარიბ მეპატორნეებს, რომელთაც ეენები გადწეეს ფილოქსერის მოსასპობათ. ამ მაზრისთვის მიეტყოეი ფული ათას ო�ეი მანეთია და უნდა თეით სოფლის მმართველობამ გაუწიოს სოფელებს.

* * *

ამბობენ უბანი „ნაძალადეი" ქალაქის გამგეობისაგან უყურადღებით არის დატოვებული, თუმცა ამ უბნის ხალხი სხვებსაეით იხდის ყოველ გვარ გადასახადს. ქუჩრდბა ხშირი და ძნელ ასაცდენია თაეიდანო.

* * *

ჩვენი გაზეთები გეაუწეკენენ ფრიად სასიამოვნო ამბაეს. ბ-ნ ე. გუნიას მოსულია ნება რთეა ქართეული ყოველდღიური გაზეთისა სასწავლათ: „ცნობის ფურცელი". ამბობენ ამ ცოტა ხანში გამოეა კიდეც. ეისურეეენთ ღირსეულათ გაუძღეეს თაეის საქმეს.

* * *

ქიზიყიდან წერენ „Нов. Обоз."-ს: მოუსაელია ბას გარდა იუმოსოთაც გაჭირებულ ქიზიყელებს კიდეც ეწეიათ უბედურება – გადამდები ავადმყოფობა, რომლითაც ბეერნი იხოცებიან. მთელ ქიზიყში ორი ექიმია და ამათ, რაც უნდა თავ-გამოდებით ეწეამლონ ხალხს, მაინც ყველას ვერ გასწეედნიან. ქიზიყელებს დაერთო კიდეე სხვა უბედურებაც – გაჩნდა საქონლის ჭირი.

* * *

ფულის გაგზავნის ვასაადვილებლათ პირველ იანვრიდან 1897 წლისა შემოღებული იქნება ფულის გადატანა ფოსტა-ტელეგრაფით. ფული გასაგზავნათ მიიღება ყველა სფოსტო-ტელეგრაფო დაწესებულებაში მხოლოთ იმ ქალაქებში, სადაც არსებობს ხაზინის სალარო ან და ფინანსთა სამინისტროს შესაფალ-გასაფლის კასსა. ვინც ას მანეთამდის გაგზავნის ფოსტით, იმას გამოერთმეფა სამი შაური და ვინც ტელეგრაფით, იმას კიდეგ მიემატება ტელეგრაფის ფასი.

* * *

ამ დღეებში აკურთხეს ეერაზე „თბილისის ქალაქის“ უფასო საქალების სკოლა, რომელიც გიმნაზია ხელმწიფე იმპერატორის დაგერგეგინების დღის სახსოვრათ. ამ ღარიბთათვის სკოლაში უპირატესობას აძლეგენ ხელსაქმის სწავლას.

* * *

მცხეთობა.

ყველას კარგა მოგხსენება, რომ მცხეთის ეკლესია, რომელიც დიდი ხნის აგებულია, კიდეგ ისე მკვიდრი და ხელოვნური, რომ ახლებსაც გაკილებით ჯობს, დღესასწაულობს 1-ს ოქტომბერს სეტი ცხოვლობას.

სამშაბათს პირველს ამ თვეს დიდძალი ხალხი მიეჩქარებოდა რკინის გზის სადგურზე. ერთი მეორეს ვინც მიასწრებდა ეხეკოდენ კასსას ბილეთების ასაღებათ. ერთ გამოუთქველი ყიჟილ-ხიკილი და ჭედა ხალხი ა საშინელ სურათს წარმოადგენდა. ზოგი ქალი ლეჩაქს ჩიოდა და ზოგი „პერეულეინკა“— „შლიაპებს“. უარესი დღე დაადგათ ყველას მატარებელში ჩაჯდომის დროს. გიიტენა ერთი ორპოლ ეგონიანი მატარებელი ხალხით, მეორე და მესამეც, მაგრამ მაინც დიდ ხალხი დარჩა უბინოათ და ერთმანეთზე ასხდებოდენ, ზოგიც ფანჯრებიდან ხტებოდენ. დიდი გაჭირვებით მიეაწწიეთ მცხეთას და გაუდექით ეკლესიის გზასა. გალაქენის კარებში ტეეი არ იყო. ძლიეს დიდი გაჭირვებით მიეაწწიეთ ეკლესიის კარებს, იქ, მოეტანათ ორიოდე წოვნები გასაყიდათ და იმის ვაეიდეს ნებასაც არ აძლეედა ბოქაული. შიგ ეკლესიაში თითქმის ერთი ქართველი მღოცავი ეერა ენახეთ. ვინც შედიოდა, გულ ნატეენი მაშინე ეგმოდიოდა, რადგან არა ესმოდათ-რა. ჯერ წირეა არ გათავებულიყო, რომ ბიდამბა გიმპართა, რომელშაც დიდ მონაწილეობას იღებდენ ჩვენი გუჯარის ეზრერები. ბიდამბას მოჰყეა ლეკური და ირია ერთმანეთში ზარნის, დოლის და სხვა საკრავთა ხმაურობა, სადილობა—ლოთობა და შეიქნა გულის შემზარავი ყიჟილი მოლხენეთა. ყველანი ბზნაეთი ფულსა ხარჯავდენ უაზრო ქეიფ-სათვის და როდესაც საჭირო ჩვენი საჭირ-ბოროტო საქმისათვის ეროშსაც არ გამოიმეტებენ. ამ დღესასწაულს, სხეათა შორის მარჯეკ ჯიბგირებიც არ აკლდა; ბეერს ჰოასწრეს, ბეერი ჩხუბი და უბედურება მოხდა, ბეერი „თერო ჩობეი ენახეთ შეღებილი წითლათ სისხლში. ბეერი ისე უკრძნობლათ დამთკრალიყვენ, რომ „თბილისის მაგიერათ ბათუმისკენ მიდიოდენ და როდესაც შეიტყობდენ ფანჯრებიდან ცვიდებოდენ.

ილია მეფუტკრე.

„ცვალების“ კორესპონდენციები.

. თელავი. ეისაც ცოტათი მაინც გული შეხტაეიდა საზოგადო საქმისათვის ის, რასაკვირველია, დიდი სიხარულით მეეგებება რომელიმე საზოგადო დაწესებულების დაარსებას, თუმცა, საშეუბარათო, ზნორით ამნარი დაწესებულებანი არა სანატრელი ბოლო ეძლეეგ. მაგრამ, ვინც ცოტა თუ ბეერათ აკვირდება ცხოვრებას, ის დარწმუნდება, რომ თუ არ საერთო ძალით, ისე მიზნის მიხწეეა შეუძლებელია. ამნარი რწმენას საზოგადო დაწესებულების არსა სანატრელი ბოლოც არა სჯობს ჩვენში. სხეანი კი რა მოგახსენოთ და მე კი გული სიამოვნებით ვეეცნა, რომ რამდენსამე დამარცხებას შემდეგაც სასოწარკვეთილებას არ ეეძლეეთ და კიდეე მაინც ერთხელეე არჩეულ მიზნისკენ მიეისწრაფეთ. ეის არ ახსოეს თელავის საზოგადო დუმა? რამეენ მეს კეთილნი დღემელს სიამოვნებით არ მოაგონდება მისი ბოქაულის ჩაქუჩ ქეეშ სულის დალეეა? ყველა ესენი კარგათ გეახსოეს და ეიცით, ეიცით ადრეთეე ისიც თე რას მიეწერება ეს დამარცხება, ე. ი. ჩვენი მოაუზადებლობა ჭ უთანხმოება. ამიტომ უნდა ეეცადოთ შემდეგში ამ დიდი ნაკლის თავიდან აცილებას. ამ ჟამათ, თელავის ქალთა საზოგადოებას, სხვათა შორის განზრახეა აქეს განსეენებული დუმის გაკოცხლება და თანამგრძნობელიც საკმარისაო ჰყავს. თელავში წინეთ სხვა დაწესებულებათა შორის არსებობდა შეჩანგეელ-გამსცხებელი ამხანაგობაც, რა-ზეოს ხსენება მეხუთე წელიწადია რომ აღარ ისმის. აწ მიღიწეებულ-

მა დაწესებულებამ ბეერ ხელ-მოკლე წერილ"გაუმართა ხელი პირველ ხანებში. ამ საზოგადოების მიძინებამ ათის გვარი მთავმა-მოთქმა დაბადა ხალხში. აბა, სხვათა შორის, რას გაიგონებთ აქ: „რაზომ არ უჩიოდნ და არ აწყრნ-ეენ საქმეს? იმიტომ რომ თავ-ეადეს და ნასწავლი ხალხს მართებთ ფული განა? აბა, ჩვენ ვეემართოს! კარგათ აუწერეს ჰპან და ამასაო". ღმერთმა ნუ ქნას, რომ ეს მართალი იყოს, მაგრამ ასე კი ამბობენ. ამისათვ-ის, ეგონენ, ჯობს, რომ ეის ხელშიაც მიიძინა ზემოხსენებულმა დაწესებულებამ, იმნა�"შეატყობინოს წერილს საქმის გარემოება და მით ა-ცდინოს ის ათას „ვარი ეკეი, რო ზელიც აქეარ საზოგადოებში ტრიალებს.

რაც შეეხება ბიბლიოთეკას, რომელ-ც ზემოხსენებულ დაწესებულებასთან ერთათ იყო დაარსებული, ის კიდეე არსებობს, მაგრამ სრულიათ აკდენია თავის დანიშნულებას. ბიბლიოთეკის მიზანი ის იყო, რომ ხელ-მოკლე ხალხს გაუადვილოს კითხეის სურეილის დაკმაყოფილება. თელეავის ბიბლიოთეკის გამგეობა კი სულ სხვანაირათ იქცეოდ; მას თეიფრი გადასაბადისათეის, რომელიც მუშა ხალხისთეის იყო დაწესებული, კიდეე მოუმატებია ასე გეგონებათ, რომ უკანასკნელის თავიდან მოშორება სდომებია. წინეთ მაგ., 25 კაპ. იყო თვეში და ახლა კი 40 კაპ. თუ თითნეთის ბიბლიოთეკა კმაყოფილდება თავის წერილაკან 1 მან. წელიწადში, რატომ თელავის ბიბლიოთეკა ეერა კმარობს სამ მანეთს? მართალია, ფული ბიბლიოთეკას არ მოკარბდება, მაგრამ დანიშნულების გადახვევას ბიბლიოთეკის სიღრიბე ჯობს.

ზოტეკელი.

* * *

ბაკუ. დიდი ხანი არ არის მას აქეთ, რაც რაკაში რამდენიმე პირს სურდათ დაეარსებინათ დ. ონში პირველი დაწყებითი საქალაქო სასწავლებელი. ამ კეთილ საქმის მოთავე იყო ქ-ნი იელიტა ყიფიანისა, მეუღლე რაკის მაზრის უფროსისა; ეს პატიეცემული ქალი ისე ენერგიულათ შეუდგა ამ აზრის განხორციელებას, რომ დიდი იმედიც გეკონდა მისი სისრულეში მოყვანისა, მაგრამ საუბედუროთ რაკის საზოგადოებამ ეერ მისცა მხარი პატიეცეულ მოთავეს და მისი სურეილი ისეე სურეილათ დარჩა. რამოდენათ საკირო საქალაქო სკოლა საზოგადოთ ყველგან და კერძოთ რაკაში, ამაზე ლაპარაკეი მეტი იქნება. არ ეფიქრობ, რომ ჩვენი საამბოხოს ოთხმელსამე კუთხეში (სვანეთისა და მთიულეთის არ ეიცი) ისე უკან იდგეს ქალთა განათლება, როგორც რაკაში. აქ არაეთარი საშუალება, გარდა ოჯახისა (რაც ძლიერ ი"ეიეთია) არ არის, რომ ქალმა რიგიანი წერა კითხეა შეისწ-ავლოს; არც სკოლა, არც კერძო სასწავლებელი. სოფლის სკოლებს სულ არ აკარებენ ქალებს მშობლები; (ხეა სასწავლებელში გაგზავნა ქალებისა რაკეელებს ჩვენულებათ არა აქეთ, ან კი რათ დაეძრახ-ოთ: ეისაც ცოტაოდენა შეძლება აქვს, ის ეემთავრეს ეაკეის განათლეგას აძლეეს და ესეც საძნელია მისთეის. ახი ეერსის მანძილზე უნდა წაადგანონ, ეს რა თქმა უნდა დიდ ხარჯს თხოოულობს. ამიტომ აუცილებლათ საკირო, რომ რაკაში საქალაქო სკოლა გექონდეს. იმედია, ქ-ნი ყიფიანისა არ დაიეწყებს თავის აზრს და კეალათ შეუდგება მის სისრულეში მოყვანას. დარწმუნებული ვარო, რომ სხეა კეთილშობილნი რაკის მაზდილოსანნიც ამოუდგებიან გეერდზე ქ-ნ ყიფიანისას და შეერთებული ძალით დაადგრეკეინებენ ამ კეთილ და სასარგებლო საქმეს.

ამასთან არ შეიძლება არ შეეწიშნოთ, რომ ქ-ნ ყიფიანის მეცადინეობით ამ ზაუხეთს რამდენიმე წარმოდგენა და სადმიეში იყო გამართული ლარბი სტუდენტების და ოინის სამკითხველოს სასარგებლოთ.

ჯ. ნუდეკიძე

* * *

Ѕоѕф. ВѢѢѢѢѢѢ (ზუგდიდის მაზრა) ძეეს ჩრდილოეთისაკენ დაბა ახალ-სენაკიდან ორმოცდა ათი ეერსის სიშორეზე. ეს სოფელი ძლიერ უკანაა ჩამორჩენილი დანარჩენ სოფლებზე რაიმე სასარგებლო დწეყებულებითა; სამაგიეროთ აქ გახშირებულია ყოველგვარი ბოროტ-მოქმედება და ავაზაკობა.

ჩვენ"ში ღამე არ გაეკ ინოსანნა, რომ ორი-სამი ცხენი არ მოიტაცონ; ქურდობა ჩვეულებათაა გადაქცეული. თუ ვისმეს ფულიან კაცათ თვლიან, ეკი იმისი ბრალი, კარში გამოსელა არ შეუძლ-ა; თუ გამოვიდა გამოასალმებენ ამ ქეეყანას.

ძალიან იშეიათათ შეხვდებით ჩვენში იმისთანა პირს, რომ რაიმე კეთილ საქმეზე დაგიწყოთ მსჯელობა. ამიტომ მეტათ სასიამოვნოა ენენა ბაზაუ დადიანის შეცადინეობა ამ მხრით. ამ ქ-ნს საკმარისათ გუუცენია ჩვენი ქართული ლიტერატურა და დიდი ხანია ჭვრნია აზრათ დაეარსებინა სადმე ზუგდიდის მაზრაში პაწაწა უფასო საკითხველო.

წელს ამ პატიეცეულ პირს შეუგროვებია ახალგაზდობა და გაუზიარებია მათთეის თავისი აზრი. კ. დადიანის აზრით ჯერ-ჯერობით საჭირო რაიმე წყაროს გამოძებნა, ე. ი. თანხის შედეენა. ამ

მიზნით განაზრახეს წარმოდგენების გამართვა. პირველი წარმოდგენა იყო 25 აპვისტოს; წარმოდგენამ ჩინებულათ ჩაიარა; მაყურებელი საზოგადოებაც ძალიან ასიამოვნა.

მაგრამ რაც შეეხება შემოსავალს ძალიან ცოტა იყო, სულ თერამეტი მანეთამდის შეგროვდა, ასე რომ შემოსავალმა ხარჯი ვერ დაფარა. იმედია, შემდეგ მაინც უფრო დიდ თანაკრძნობას გამოიჩენს ადგილობრივი საზოგადოება ამგვარ საქმეში.

სიბაბუდადი.

* *
*

დაბა დედოფლისწყალი. (ვანჯა. გუბ.) მოსავალი წელს აქ მცირე იყო. საზოგადოთ უნდა შეეტანოთ, რომ მოსავალი აქ ყოველ წლიე კლებულობს; თუმცა ადგილ-მფლობარობა და აქაური მიდამოს შავი ნიადაგი ხელს უწყობს კარგ მოსავალს.

მოიუსეულობის მიზეზი, როგორც დაეწერეთუნდ მიწის შემუშავების უკეთესარობაში მდგომარეობს. აქ მიწას ხნავენ ერთ გვარი „კეკეებით", რომელშიაც უღელი (იშვიათთან ყეენი) ხარი უბიათ და რომელიც ორ-სამ ოთხის სიღრმემდის ძლიან ჩიჩქნის მიწას, ასე რომ ნახვეარი ბალახი ისევ რჩება ხნულში. ადვილი წარმოსადგენია, რომ ეს ნახვეარათ ძირ-ამოუთხრელი ბალახი ხვირს არ დააყრის ნათესს. ამიტომაც: ბალახი ჭარბობს თესლს და ყანების უმეტესი ნაწილი სათივეთ ხდება.

ამ დღეებში სადგურ სეფნოეკიდან გასული დილიჟანი (Омнибусъ) გზაში გადაბრუნდა; ამ ხიუთთაბ ამსხვერპლა ერთი ქალი და დაჭარჩენნი თითქმის ყველანი დასახიჩრა. ასეთია აქაური სოფლური გზა.

ტრ. ჯოსარდი.

P. S. ეს წერილი დამთავრებული მქონდა, რომ ეიღაც ბოროტ-განმზრახველები დაეცენ ფელეკენიდან გუმბრში მიმავალ ფურგუნს, რომელიც დატვირთული იყო ფარჩეულითით, გდმოსტეს ერთი შეკრული და გაუდგენ გზას. მეფურგენემ ეს შენიშნა და გამოეკიდა ტეერთის გამოსართმეევთ, მაგრამ „ეშმრეზმა" არ ახანეს, ესროლეს თოფი და სული გაანთხვეინეს საწყალ მეფურ ენს, თითონ კი „ნადაელით" ტყეს მიეფარენ.

ტ. ჯ.

ქიზიყი. ქიზიყი ისტორიულათ და გეოგრაფიულათაც ორ ნაწილათ არის გაყოფილი და ეს ორი ნაწილი ადგილის მდებარეობით, მეურნეობის წესით და ხალხის ზნე-ჩვეულებით ერთმეორეთანეეთისაგან განსხვავდებენ; ერთ ნაწილს შედგენს „ქვემო-ქიზიყი" და მეორეს „ზემო-ქიზიყი", ე. ი. სიღნაღის ქვემო მხრის სოფლებს ქვემო-ქიზიყს უწოდენენ და სიღნაღის ზემო —სოფლებს, ეიღეე სოფ. მოკუზნამდის—ზემო-ქიზიყს ოროგორც ცნობილია, ქვემო ქიზიყში არ არსებობდა ბატონ ყმობა; ამიტომ აქაურ მცხოვრებთ ამის შესახებ არაეითარი წარმოდგენა არა აქვეთ; ამ გარემოებას, რასაკირველია, თავეის დადი დაუსეამს აქაურების ზნე-ჩვეულებაზე. მაგ., აქაური მცხოვრენი, როგორც სხვებზე შედარებით უფრო თავისუფლებაში აღზრდილი, ყოველ ფეხის ნაბიჯზე მზათ არის თავისუფლება დაიცვას; ის ამაყი და თამამია თავისებურათ, რასაკვირველია, რაც იმას მოწმობს, რომ ის წინეთ სხვებსაეთ არ ყოფილა დანაგრეული. აქედან აიხსნება ის გარემოება, რომ ქვემო-ქიზიყელმა თავის უფროსის წინაშე მორჩილებათ და პატივეის-ცემით სიტყვა-პასუხის გაცემა არც კი იცის. ამის გამო ზემო-ქიზიყელები და სხვებიც ქვემო-ქიზიყელებს ბრიყვებსა და უზდელებს უწოდებენ. ჩვენში მაგ. ყოველგან მორჩილებით ლაპარაკში ხმარობენ: მობრძანდით, დაბრძანდით, ქირიფთეი, ბრძანდეს და სხვ. ქვემო-ქიზიყელებისათვის კი სულ ერთია ეინც უნდა იყოს, ერთნაირათ ეტყეენ: მოდი, დაჯექი, ჭამე, ჰოე და სხვ... რაც შეეხება მხრეობას და შეძლებულებას ამ მხრით ქვემო-ქიზიყელები ბეერათ ჯობიან ზემო-ქიზიყელებს, მიეხედავეთ იმ-სა, რომ ზემო-ქიზიყი ბუნებით უფრო მდიდარია, ეინემ ქვემო ქიზიყი; ზემო-ქიზიყში რომ ღეინო მოდის, იმის მეასედიც არ მოუეათ ქვემო-ქიზიყელებს და ამას გარდა ღირსებითაც ბეერათ უკეთესია პირველზე. ქვემო-ქიზიყელები უმეტეს ნაწილათ მისდეეენ სხვა-და-სხვა პირუტყვის მოშენებას და ხეენ-თესლას. გარდა ამისა ყოველ წლიე ჰყიდიან მატყლს, ერბოს, ყველს და სხვ.

ზემო-ქიზიყელი ხალხის ცხოვრებას რომ დაეუკვირდებით, შეეამჩნეეთ, რომ ის თანდათან, რაც ხანი გადის, იმდენათ სულ უფრო და უფრო საწყალდება. ამის მიზეზი, ერთი მხრით, ის უნდა იყოს, რომ აქ უმეტესი ნაწილი საბატონო გლეხ-კაცობა ცხოვრობს; როგორც ყოველგან საზოგადოთ, აქაც ყველას თავის ბატონი ჰყოლია, საბატონო მამულებზე უკეთესია და თავის საკუთრება არა ჰქონია. დღეს თუმცა დიდი ხანია, რაც ბატონ-ყმობა კანონით მოისპო ყველასათვის, მაგრამ აქ უმეტეს ნაწილმა სრულებით არ იცის, თუ რა ნიადაგ თავისუფლება; ნადელებიდან თავი ვერ დაუხეენეთ და ისევ ისე ძველებურათ თავიანთ მეპატრონეს მამულ-დე-

ჯუმათის მონასტერში წმ. გიორგის ხატი.

დულზე ცხოვრებენ. ისინი მუშაობენ და მზა მზარეულს მომკილს და გალეწილს ლალას აძლევენ მამულის პატრონებს. ზოგს მათგანს ნარდათ აქვს აღებული მიწა და მიუხედავათ იმისა, იქნება მოსავალი თუ არა, გადასახადი მაინც უნდა აძლიოს, ან სულადათ, ან ფულათ; ვისაც ასე ნარდათ არ აქვს გადაწყვეტილი, ისინი კიდევ უფრო უარეს დღეში

არიან, რადგანაც მათ არ შეუძლიათ, როცა სურთ ანუ უქირთ, თავიანთი მოსავალი გაჭირების დროს გაჰყიდონ, რადგანაც „უსტავნის გრამატების“ ძალით მებატონეების დაუკითხავათ და ნება დაურთველათ არ შეუძლიათ არც ყანის მომკა და არც ვენახის დაკრეფა.

მართალია, კარგა ხანია მას აქეთ, რაც მთავრო-

ბისაგან ნება მიეცათ საბატონო მამულების შეყიდვისა, ე. ი. რომელიც „უსტაენი გრამატის“ ძალით აქვთ მოზომილი, მაგრამ, საუბედუროთ, ამის განხორციელება ადვილი არ არის, როგორც ეიცით, დღემდის მეასეფიც არ განთავისუფლებულა ბატონყმური დამოკიდებულობისაგან. ამის მიზეზი ჯერ ერთი ის არის, რომ ჩვენი გლეხ-კაცობა გონებით ძრიელ დაცემულია, მას ვერც კი წარმოუდგენია, თუ როგორ შეიძლება უბატონოთ ცხოვრება. გარდა ამისა, იმდენად არის გასაწყლებული ხალხი, რომ არა თუ მამულების შეყიდვა, არამედ დღიური ლუკმა პურის შოვნაც გასჭირება და ბევრი მათგანი სიმოენებითაც კი გაიხსენებს ხოლმე წარსულ ბატონ-ყმობის დროს.

შეგრ. ი. ვაჩნაძე.

ჯუმათის ტაძარი.

ჯუმათის სიძველენი.

ჯუმათის ტაძარი აგებულია მთავარანგელოზთ მიქელ და გაბრიელის სახელზე. იგი მდებარეობს ოზურგეთიდან 18 ვერსის მანძილზე. და ძველათ საკათედრო ტაძრათ ირიცხებოდა. თავის დროზე ჯუმათს მდიდარი განძეულობითი და ხატებით შესანშნი ადგილი ეჭირა საქართველოს ძველ ნაშთთა შორის. 1880 წლებში აქედან წაიღეს ორი ძვირფასი ხატი მთავარანგელოზებისა და მას უკან აღარ დაუბრუნებიათ, —ხატები დაიკარგენ. ახლა ჯუმათში საყურადღებონი არიან წმ. გიორგის და მიქელ მთავარანგელოზის ხატები. სიმაღლე წმ. გიორგის ხატის ერთ არშინამდეა, სიგანე ნახევარ არშინზე მეტი. იგი გაკეთებულია ოქროსგან და წარმოადგენს მთავარმოწამეს სრული ტანით, ფარით ხელში, მხოლოთ უცხენოთ და უფეშპოთ. აქ უნდა შეენიშნოთ, რომ წმ. გიორგის უცხენოთ, დახატეა ეკუთვნის უფრო ძველ დროს, ვიდრე ცხენით და ფეშპით. ამისათვის ილოარის, ალაევრდის და სხვა ძველი დროის მთავარმოწამის ხატები უფრო იყურობენ მეტეიერთა ყურადღებას. გემო, ანუ სტილი ამ ხატისა, იმ გვარია,

რომ იგი უნდა ეკუთვნოდეს მე XI—XII-საუკ. ხელოვნებით იგი ჩაითვლება საუკეთესო ნაშთათ ქართულ ბიზანტიური მხატვრობისა. საშუალაროთ ფიკარი, რომელზედაც დარჩენილა ეს ძეირფასი ხატი, გაშკდარა და დაღეცეულს ამბობს. საკირო დასაცველათ განსაკუთრები ი ყურადღება. ზედწარწერანი მოიხსენებენ „ეკრანთავეი ერისთავს ეარდან ეარდანიძეს".

მთავარანგელოზის მიქელის ეკრანტლის სურათიც ერთი არშინის სიმაღლეა. ფეხთ ქვეშ ანგელოზს გამოხატული აქვს მისი შემამკობელნი „ეგიორგი გურიელი" და „დედოფალი ელენე". რადგანაც ეს ხატი წარმოადგენს ტრანტატს (სამ სურათს დასაკეცათ მოწყობილს). ამისთვის მარჯვენე და მარცხნე მთავარანგელოზს მიეკედლებიან ორი ხატიც. ამ ხატს შემამკობელთა სახელი გვხვდება ლ ხაურის ზედწარწერაში 1422 წ. ჯუმათშიეე ინახება ორი მეტრის სიმაღლე ჯვარი ნათლისღების, ხარების, ჯოჯოხეთის დათრგუნვის და მთავარანგელოზ მიქელის სურათით. შეკედლია ეს ჯვარი გიორგი გურიელის და დედოფლის ხვარამზის ბრძანებით მე-XVIII საუკუნეში.

ს. ხასანაშვილი.

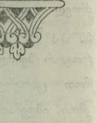

უმანკო მეგობრობა.

ეუ რომ გაქვს ფული, აუუ მამული,
განუზომელი მთა და ბარია
და მასპინძლურათ იწვევს სუყველას
შენი სასახლის ღია კარია,
თუნდ სეინდიოსთან იყო პირ-შაეი,
ზნით დაცემული, საზიზღარია,
უმრაველსობა გაქვს, გადიდებს,
ეით რომ გულ-წრფელი მეგობარია!

* * *

თუნდ გონებითაც იყო მახინჯი,
რაზმებათ გაკედეს მწყურვის ჯარია,
ამოო ტანზე ფუტურო თავში
ძალზე გიკრიდეს ნიაკ-ქარია,
შენთან ბაასი სურს ბრბოთა გრიეას,
იმათ გულს შენკენ მოუხარია,
ბაჯაღლო ოქროთ თელიან შენ სიტყვებს,
გისმენენ ეითა ბეგობარია!
მათში უთუოთ დაგცინის ეინმე,
მაგრამ ნიღაბი პირს აუარია
და შენ ეერ ამჩნევ მას თავლთ-მაქცობას
რაკი შეაქნილხარ უმეცარია.
ისაც გრძნობს თავის სულის სიმდაბლეს,
სეინდიოსის წრეს გადამცდარია,
ფარისეველურათ თავანს გცემს რადგან
მეცლის ერთ-ული მეგობარია!

* * *

ვისაც რომ სარკეთ წარმოუდგება
ამ ქ-მათ ჩემი ნაუბარია,
მრწამს, ის არ დამკმობს და გულში იტ-
ყვის:
აქ ყოველიეე უტყუარია!!

რუს-ამერადი.

კრიმინალიური ანთროპოლოგია.*)

On ne peut plus haïr
Tête qu'on a compris.

Guyau.

ომბროზომ გამოიკვლია და შეისწავლა 383 დამნაშავეის თავ-ს-ქალა და 3839 ცოცხალ-დამნაშავეთა თავის მოყვანილობა და დარწმუნდა, რომ არსებობს სულ სხვა განსხვავებული ტიპი დამნაშავ-სა. აი, ის ფიზიკური ნიშნები, რომლებიც, ლ ომბროზოს აზრით, დამნაშავის ტიპის დამასურათებელია: აღმოჩნდა, რომ ხშირია ანომალია—მარკე, როგორც საბოგადოთ ქალას მოყვანილობაში ისე მის სატეეში.

ძლიერ ხშირია შემდეგი ანომალიური ქალას მოყვანილობა. ბრახიოკეფალია (მოკლე თავებიანი), დოლიხოკეფალია (მოგრძო თავებიანი) და მეკროცეფალია (ეიწრო თავებიანი). მკელლები უფრო ხში-

*) ეს. კრ. № 41.

რათ ბრახ

კეფალები არიან, ხოლო ქურდები დოლიხოკეფალები. ᲑᲠᲐᲰᲐ შემდეგი ანომალია სახის მოყვანილობაში: ეიზრო შუბები, სახის ნაწილების ასსიმეტრია, თვალების ბუდეების უთანასწორობა, ნიკაპის წინ-წამოწეული, წინ წამოსული ქვემო ყბა, დამახ ნჯგებული ყურების მოყვანილობა, სქელი თმა თავზე და თხელი წვერები, ნაადრი მელოტობა, ეაკკაკიის ქალური შეხედულება, ქალისა კიცური და სხვ.

ამგვარი სურათი, რასაკვირველია, გეგაოვნებს ეელური კაცის თავის მოყვანილობაში. ლომბროზო დიდ მნიშვნელობას აძლევს თავის ქალას სატეეს, რაგვან ამაზე არის დამოკიდებული ტვინის რაოდენობა და რაგვან თუ სატეეი შემცირებულია იმ შემთხვევაში თვით ტვინის რაოდენობაც უნდა შემცირებული იყოს, აქედან წარმოდგება ინტელექტუს (ცონების) სისუსტე.

შუბლის ძვლის სიპატარავე ძლიერ ᲑᲠᲐᲰᲐ დამნაშავეთა შორის; მაშასადამე, თავის ტვინის ის ნაწილი, რომელიც ამ ძვალთან არის მოთავსებული (pars frontalis) მცირეა; ხოლო ფიზიოლოგია გვასწავლის, რომ სწორედ ტვინის ეს ნაწილი არის ცენტრი აზროვნების. ამასთანავე დამნაშავე კაცის ტვინის სიმძიმე უფრო ნაკლებია, ვინემ ჩვეულებრივი ადამიანისა. ეს გარემოებაც, სხვათა შორის, გვიჩვენებს მეზობესებას ეელურ კაცის ტვინისას.

დიდ მნიშვნელობას აძლევს ლომბროზო ტვინის ანატომიას; რომ დადაკვირდეთ ტვინ-ს მოყვანილობას, ამბობს ლომბროზო, იმ მიმოხეეულებს (fissurae), რომლებიც მთელი ტვინის სეერაზე არიან დახლართულნი, შეეინშნავეთ დიდ ანომალიას, მაკს. შეეინშნავეთ, რომ ამ მიმოხეეულებს ზოგიერთი მეცნიერები აძლეეენ დიდ მნიშვნელობას; იმათი აზრით ამ მიმოხეეულებს ეანეთარებაზე არის დამოკიდებული კაცის ინტელექტუს ძალა. ამორნდა სხვათა შორის ერთი ინსანრი მიმოხეეული, რომელიც მეტათ იშვიათია საღ ადამიანის ტვინზე ხოლო ეს მიმოხეეული ჩვეულებრეივი დაბალ არსებათა ტეინისათვის. მაშასადამე, დამნაშავის ტვინი წარმოადგენს დაბალ ორგანიზაციას—აგებულებას, მსგავსს ეელური კაცის ტვინის აგებულებისას; აქედან ის დასკვნა გამოსეეს, რომ დამნაშავის სულიერი და გონებრივი ანომალია სრულიად ეთანხმება ფიზიკურ ანომალიას.

ლომბრაზომ გაათვალა თუ არა დამნაშავეს ტიპი. პათოლოგიური ანატომია და ანთროპომეტრია (anthropometrie du crime), შეუფდა დამნაშავის ფიზიოლოგიის და ფსიხოლოგიის შესწავლას. ზემოთ ხომ ენახეთ, რომ დამნაშავის ტიპი თავის ფიზიკური აგებულებაზ-თ, (თავის, სახის და სხვ.) წარმოადგენს სრულ მსგავსებას ეელური კაცისას; ამავე თვისების აგებულებისას. ახლა ენახოთ, გარეკანი შეხედულობის გარდა, რა საერთო თვისებები აქვს დამნაშავის ხასიათს ეელურ კაცთან.

ის საერთო თვისება, რომლისკენაც ლომბროზო იწეკებს, არის ძლიერ გავრცელებული ჩვეულება ეელურ ხალხთა შორის—ტატუაჟი *) ესეეე ჩვეულება ᲑᲠᲐᲰᲐ დამნაშავეთა შორის, მაშინ როდესაც სრულეეინი გადავარდნილია ეელურ, გარდა იმ ადგილებისა, სადაც ეელური ხალხი ცხოვრობს. ამ მოეელენს, ე. ი. განაზლებას ამ ყველაერ დაეიწყებული ჩვეულებისას, ლომბროზო ხსნის. ტატეიშით და ამაში ხედავს სულიერ ნათესაობას დამნაშავეს და ეელურ კაცს შორის. ხოლო ტატუაჟი ძლიერ იშვიათია სულ-თ ავათმყოფთა შორის და ეს ლომბროზოს აზრით არის დამტკიცებული საბუთი მისი, რომ განაზლება ტატუაჟისა დამნაშავეთა შორის მართლა ატავიზმია, რადგან სულით ავათმყოფობა არ არის თან-დაყოლილი ავათმყოფობა და ამიტომ იშვიათად აქეს კიეშინი ატავიზმთან.

სამედიცინო განხილვამ ლომბაჩინა შემდეგი თვისებები, საერთანი როგორც დამნაშავის ტიპისათვის, აგრეთვე ეელური კაცისათვის: ანალგეზია ტკეივილის უგრძნობლობა; მაკ., ერთ ქურდს, მოგეითხრობს ლომბროზო, მოეჩეს ფეხი, ოპერაციის დროს ერთი კრინტიც არ დაეძრაეს და გათავეს-ო ოპერაცია, ეიკო თავისი მოეჩრილი ფეხი და დაეწყო თამაში.

ამ თვისებით უნდა აეხსნათ ის ვაბშრეხული სხეა-და-სხეა ვვარი თავის მოკელა, რომელიც შენიშნულია დამნაშავეთა შორის.

შეინშნეთია აგრეთვე „ეენებლობა" (disvulnerabilitas, როგორც ლომბროზო ხმარობს), ე. ი. იმათი ტანი ძლიერ ადვილათ იტანს ეჩრილობებს და სხვა ფიზიკურ ტანჯეას. ლომბროზო შემდეგ ამბავს მოგეითხრობს: ერთ ქურდს სრულებით გაეეჩეხეს შუბლის მარჯვენა მხარე ნაჯახით; ორ კვირის შემდეგ ის სრულებით მორჩა. იმ სატესაღლაშ, სადაც მე ეიყვი ექიმთან, ამბობს ლომბროზო, ერთი ტუსაღი რაღაც უბრალო ჭეეეს შემდეგ, გაგეტ გადავრდა მესამე სართულიდან ძირს—12 საჟ. სიმაღლეზე; ყველს ეგონა, რომ მოკედებოდა და სახარება-

*) ტატეეჟი (tatouage), ეს ჩვეულება იმაში მდგომარეობს, რომ კეფური კაცი დასეხავს ტანს დანის ეკვრით და ეფდაღლის გამოიეეანის სხეა-და-სხეა შინაარსის სურათეაბი და მერე ამ დასეხილს ადეკეს სხეა-და-სხეა საფერეთი.

ლათ მღვდელი მოიყვანეს. არ გასულა რამდენიმე წამი, რომ წამოდგა ფეხზე და წყვდა თავის „ოთახში.

ამ გვარი პირები თავის თავს „უფრო „ მაღალ „ არსებათ თვლიან და ამიტომ ეფერებენ ნაზი „ ადამიანებულობის ადამიანს. ხშირათ ამ გვარი პირები აწყალებენ სუსტებს, რადგან ამაში სიამოვნებას ხედავენ. რა არის სიბრალული ტანჯული მოყვასისადმი? ძლიერ უბრალო და რეალური ახსნა ამ მაღალ ქრისტიანული გრძნობისა. ყოველი გრძნობა რომელიც კი ჩვენ გამოგვიღია, ტო
ეს ჩვენში მეხსიერებას; როდესაც გვესმის, რომ ეს და ეს ადამიანი ამგვარათ იტანჯებიო, ჩვენი მეხსიერების წყალობით წარმოგვიდგება ეს ტანჯვა და გამოიწვევს ჩვენ „ შეწუხებას და ამ უკანასკნელიდან წარმოდგება ის, რასაც ჩვენ სიბრალულს ეძახით. ის ტანჯვა, რაც ჩვენთვის უცნობია, ვერ გამოიწვევს ჩვენში სიბრალულს, რადგან მეხსიერებას ამ შემთხვევაში არა აქვს ადგილი. რასაკვირველია, რამდენათაც კაცს „ უფრო მეტი ნერვების გრძნობიერება (sensibilité) აქვს, იმდენათ უფრო ძლიერი გრძნობა და უფრო ცხოველია „ მეხსიერება. ხოლო აქედან ის უნდა დაეასკვნათ, რომ რადგან დამნაშავეს ნერვების გრძნობიერება ტკივილისადმი დასუსტებული აქვს სიბრალულიც შემცირებული ექნება.

ზემოთ ეთქვით, რომ ხშირია ტატუაჟი დამნაშავეთა „ შორის; ეს რასაკვირველია, სხვათა შორის მით აიხსნება, რომ ამგვარი ანალეგზია — ტკივილის უგრძნობლობა აქვთ დამნაშავეთ, როგორც ველური ხალხთ. განა შესაძლებელია ისე აბრეკილება მთელი ტანისა სხვა-და-სხვა სურათებით, როგორც იმათ იქნა?

ლომბროზო ამბობს, რომ ბევრჯელ დამნაშავის ტანზე მთელი ბიოგრაფიაა გამოსახატული; ხშირათ სხვა-და-სხვა ფერადი სცენები

თხეელის გულსაც მოხედა და ააძგერა. გულს მხოლოთ გულის მბატკერობა ჰხედნა და ასაზრდოებენ.

პირველ სცენაში გაცნობდება მამის, დაეთის, შეწუხებული სახე და იმწამსვე ჭარება და ადგილს უთმობს მისი ოჯახის მხიარულ ბედნიერების სურათს. ჩვენ სულ გვაინტერესება, რომ შეილის აეათმყოფობამ დაანაელანანა მამა მისი. აეტორმა ოჯ.ხის წარსულში შეალო კარი, შიგ შეეკეთხეედ და მისი ცოცხალი ბედნიერება გადაგვიშალა თვალ წინ.

ბ. დროებით გაბედილის ნიკი ინ დარეს ეკუთვნის, რომელსაც ცხოვრების გარეგანი მოძრაობის, სიცოცხლის ხილული ჰარმონიის საიდუმლო აქეს შეკენებულ — შეთვისებული და ეისურვებთ მისთვის ამ გზაზე კეთილ წარმატებას. ამ ჰარმონიის ძლიერება კეთილ—ბუმანური ძლიერებაა. ადამიანის მოძრაობა-მოქმედება მისი სულის სიცოცხლე-მოძრაობის გამომხატველია. თუ ადამიანს გულში „ღვთიანი გრძნობა უდღეს", მისი შეეი ყოველ მის მიხეარა-მოხერაში, ყოველ მის სიტყვაში, ყოველ მის ღიმილში გამოსჭვივს ხოლმე. პოეტი უბრალო, ყოველ-დღიურ მოკმედებთაც გამოიცნობა. „ფრინველი რომ დადის, მაშინაც შეეტყობა, რომ ფრთებ-შესხმულიაო".

თეალი გადაალეეთ ახლა ჩვენი აეტორის ეტიუდში ბავშვების ცელქობა-თამაშს. ეს სცენა ყველაზე ლამაზათ აქეს აეტორს გამოსახული: სამი მოთამაშე პირიკოა: კოტე, ლადო, მაშო და ერთი „პატალა ლეკი" (ლეკეი) ცუცა. ბავშვების თამაშის უმანკო ჰარმონია, მათი მოძრაობის ფსიხოლოგია ნათლათ გვიხატია თვალ. წინ, გვიხატია გარეგნობით, მათი პატარა ლამაზი სულებ-ს შეუბღვერთათ, მაგრამ ჩვენ მაინც გაეიცანით ამ ლამაზი სულების პაწია ფსიხოლოგია, მათი საყვარელი უმანკოება და ამ ცნობამ მხიარულება დაბადა ჩვენ გულში. ბავშვების თამაშ-ჭრიამეულს ჩვენი გულიც ეწყობა და ბანს აძლევეს. უტყუარი ნიშანია მისი, რომ აეტორი მიხედა, რასაც ეძებდა.

პატარა ლეკეი,—ცუცა რა არის, ისიც ნამდვილ ლეკეურათ ირჯება, ნამდვილ პაწია ფინიურათ უპირავს თავი ბავშვების მხიარულებაში.

მოთამაშე ბავშვები „პატალა ლეკს" რომ ვერ ადანახავენ, დაუწყვებენ ძებნას.

—მაშო, ცუცა რა

ბის" ქერქში შეეკ და ბაგშებთან მხიარულათ განაგრძობს თამაშს.

ასე ცოცხლათ გვიხატავს ჩვენი ავტორი ოჯახის მხიარულ ალიაქოთს, აგრეთვე ბაგშებისა და მათი მშობლების წრფელსა და უანგარო სიყვარულს.

ამას შემდეგ კი, ჩვენდა საუბედურათ, დასაწყისში ლამაზათ განათებულ ეტიუდს მოულოდნელი ჩრდილი მიეფინება. მის სტრიქონებ შუა თავს ამოჰ-ყოფს ტენდენცია, ნაძალადევი განზრახვა და თავისი უდროოდ გამოჩენილი ბ. დროებით განჯელს სკმეს უფუებს.

საცეკვაო დარბაზში ცეკვა-თამაშია გაჩაღებული, სხვათა შორის, მკრთალთ დასურათებული, და ამ მკრთალ სურათის ერთ პაწია მკრთალ კუთხეში ავტორმა ერთ ჯგუფე უმაღლეს სასწაულებელში კუოს დამთავრებულ ახალგაზდებს დაუდგა მაგიდა, გარს შემოუსვა ისინი და მკრთალ-ტენდენციურათ ალაპარაკა. ტემა—„ბეერ ათასეულ" ეროვნულ-წერილთან დასერილ-დაკვმსილი ნასწავლ ახალგაზდობის კიცხვა-კრიტიკა, ტემა ჩვენ ქართულ ცხოვრებაში, უსულო, როგორც ცხერის კიტლეტი, მაგრამ ცხერის კიტლეტზე ბევრათ უფრო უგემური და ძველ-მოსანელებელი. „რა არის მიზეზი იმისა, რომ გაანათლებული ახალ-გაზდობა ცხოვრებაში ადრე იცელის ფერსა და იერს და თავისი საკუთარი კუჭის ქურუმათ ხდება"?

„მაგიდელი" ახალგაზდობა ამ კითხვას აყენებს მაგრამ, ჩვენდა საუბედუროთ, სრულებით ვერ ხსნის.

იქნება იფიქროს ვინმემ ჩემზე, უფროთ „იმიტომ სისინებს, რომ მის ახალგაზდა თაემაყვარეობას კუფნე დაეჭირეს ფეხო". ეს შემცდარი ფიქრია. ჩვენი ავტორის ეტიუდში მე არც ახალგაზდობის თეორიული მგმობელნი მოიშენან და არც ახალ-გაზდობის პრაკტიკული დამცველი-ყმაწვილი ექიმი. ყველანი-ფუფუტურიები არიან, სიცოცხლის ნიშან წყალი არ აუყეიათ და ამიტომ გულით ეფიჩეეთ ჩვენ სიმპატიურ ავტორს ამგვარ ტენდენციებს მოერიდოს, იმ ფუფუტურ ტენდენციებს, რომელთაც მხოლოთ ცხოვრების ტკაკი აქვთ გადაკრული, გულ-ეკიძლი კი ბამბისა აქვთ და თვალები შეშისა. ამისთანა კითხვებს გაკერით შეხება კი არა, დაკეირვებული, დინჯი მსჯელობა უნდა, თორემ ისეც არეულ-დარეული ამ საკანზე ჩვენი საზოგადოებრივი ზრა.

არ ეიცი, რათ დასკირდა ბ. ავტორს ტენდენციოზობა. პაწია კოტე ავათ გაგდა, განა არ ჯობდა ცოცხალი ექიმი მოეყვანა მასთან ავტორს და არა ტენდენციის ქეაბში ამოვლებული და მოხარშული?

კუოს-ნაყლაპი ყმაწვილები (?) ახალგაზდობას ჰკიცხავენ. „ეი მე თქვენ ამ წვასე გაჩეენებო, რაც არის ახალგაზდობა"—ამბობს ყმაწვილი ექიმი, დეგბა, ეახშამს თავს ანებებს და ავათმყოფ ბაგშთან მიპყვება დაეთის მისაშველებლათ.

„სულელი"! — წამოიძახა ერთმა ჩასუქებულმა ამხანაგმა

მთელი ეს სცენა უსულოთ და რიხიანათ წამონასროლია და ამიტომ ჩვენ მას გვერდს ავუქცევთ და სიამოვნებით გაგიზიარებთ, რომ მას შემდეგ ავტორი ისევ თავის კალამატში შედგა და წმინდა გრძნობიდგ გვიხატავს პაწია ბაგშის სიკვდილს და მშობლების მწუხარებას. მხოლოთ ერთი უნდა შეენიშნოთ. მამაც მწუხარება დედის მწუხარებისაკან არ განირჩეეა, ექსპანსიეური, ცხად-გრძნობიერია. მამაკაცმა უფრო თავ-დაჭერილი, გულ-ჩახეეული მწუხარება და მხიარულება იცის. დაეთის სიტყვა შეილის ცხედარზე მაღალი და პათეთიერია და „მთამეტ ფილეგბას ახდენს.

კიდევ ერთი რჩეკა უნდა მიეცეთ ავტორს გულთახდილათ. ჯეროვანათ ყურადღებას არ აქცევს ავტორი თავისი სურათების ფონს, იმ მიღამოს, სადაც მოქმედება წარიმოებს. რაც მისგან დასურათებულ ოჯახის ბედ-იღბალს არ შეეხებეა, მისი გარემო, აჩქარებულათ აქვს ავტორს შემოხაზული. ფონს კი სურათზე არა ნაკლები დაკეირეება უნდა. ნათელი მხოლოთ ბნელსა შინა ჩანს ბრწყინვალეეთ და დაუმარტელათ.

ი. ნ — შიმ.

ᲟᲣᲠᲜᲐᲚ-ᲒᲐᲖᲔᲗᲘᲡᲒᲐᲜ.

ᲐᲖᲔᲗᲘ „Нива"-ს სტატ-ეთ, რუსეთის ყველა კუთხეებში შეკრებ-ილ ცნობებიდან ჩანს, რომ, როგორც მაღალ, ისე საშუალ და დაბალ სასწავლებელში ეაკანსიები სრულებით არ ამაყოფილებენ განათლების მსურველთა მოთხოვნი-

ლებას. მეტის-მეტი ეიწროობაა, განსაკუთრებით, მაღალ ტანნიკეულ სასწავლებში. სამთო ინსტიტუტში, მაგ., 70 ეკაპნაზე 530 კაცი იტერდა ეგზამენს ამ წელს. ტომკის უნიკერსიტეტმაც კი ბევრს უთხრა წელს უარი.

* * *

სამეურნეო ჟურნალ „Хозяинъ"-ს გამოეცხადა პირველი გაფთხილება № 37-ში დაბეჭდილ სტატის გამო შემდეგი სათაურით: „ეროობის დაუსწრებლობა რუსეთის მრეწველობის დღესასწაულზე (Отсутствія земства на праздникѣ русской промышленности) („Недѣля").

* * *

კ. ვ. ტრუბნიკო

პუბლიცისტი და ახალ-ჩეხების დასის ორგანოს „Narodni Listy“-ს რედაქტორი, იული გრეგრი; ის იყო უფროსოლი ძმა კარგად ცნობილი პოლიტიკური მოღვაწის, ედუარდ გრეგრისა. იული გრეგრი დაიბადა 1831 წ. და იურიდიული განათლების მიღებას შემდეგ, 1861 წელს, პაღაცთან და რეგერთან ერთად დააარსა გაზეთი „Nar. Lis.“, პირველი დამოუკიდებელი პოლიტიკური გამოცემა ჩეხურ ენაზე. როცა ჩეხებში დაიყვნენ ორ პარტიათ: ძველ-ჩეხებათ და ახალ-ჩეხებათ, ეს გაზეთი შეეკედლა ახალ-ჩეხებს. გაზეთთან ერთთან გრეგრმა დაარსა დიდი სტამბა და შეადგინა წიგნის გამოცემის ამხანაგობა, რომელსაც მიზნათ ჰქონდა ჩეხიის ლიტერატურის საფუძვლიანი გავრცელება. იული გრეგრი იყო ჩეხიის სეიმის წევრი და 1880 წლამდის ვენის რეიხსტრატის დეპუტატი.

რედაქტორ-გამომცემელი ალ. თ.-ეკიანი.

განცხადება

„ᲙᲐᲚᲔᲜᲓᲐᲠᲘ“ ეღირება 1-ი ოქტომბრიდან წლის დამლეგამდე 2 მან. (თამაშვოვის სახლი, გოლოვინის პროსპექტის შესახვევში, კორპუსის გვერდით

—

ᲗᲘᲛᲐᲠ ᲓᲔᲓᲝᲤᲚᲘᲡ დიდი სურათი (ფერადი ფოტოგრაფიით) დღეს იქით გაიყიდება „კალენდარ“ რედაქციაში 1 მ. 50 კ. გასაბაღები ფოსტის ხარჯი 30 კ.

მიიღება ხელის მოწერა

„ᲐᲮᲐᲚᲘ ᲥᲐᲠᲗᲣᲚᲘ ᲔᲙᲚᲔᲡᲘᲐᲡᲢᲘᲙᲣᲠᲘ ᲒᲐᲖᲔᲗᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ“

„ᲪᲜᲝᲒᲘᲡ ᲤᲣᲠᲪᲔᲚᲗᲐ“

ფასი: წლიურად 6 მან. ნახევარ წლით 4 მ. ერთის თვეით 1 მან.

ᲪᲐᲚᲙᲔ ᲜᲝᲛᲠᲘᲡ 3 ᲙᲐᲞ.

„პირველი ნომერი გამოვა ამ წლის ოქტომბრის 20-ში“

ფასი წლის დამლეგამდე ᲔᲠᲗᲘ ᲗᲐᲜᲘᲗᲘ

ხელის მოწერა მიიღება: ᲗᲑᲘᲚᲘᲡᲨᲘ: წერა-კითხვ. გიმნაზიელ. საწობად. წიგნის მაღაზიაში, ᲥᲣᲗᲐᲘᲡᲨᲘ ვ. ბეკარეშვილის წიგნის მაღაზიაში, ᲑᲐᲗᲣᲛᲨᲘ მ. ნიკოლაძის წიგნის მაღაზიაში, ᲤᲝᲗᲘᲡᲨᲘ ალექსანდრე გუდუშვილთან, ᲚᲝᲬᲣᲛᲨᲘ თედო სახოკიასთან ᲝᲖᲣᲠᲒᲔᲗᲘᲡᲨᲘ და ᲐᲮᲐᲚᲪᲘᲮᲔᲨᲘ კ. თიფლოვაძის წიგნ. მაღაზიაში, ᲡᲘᲪᲘᲚᲘᲡᲨᲘ დიმიტრო მაჩხაანელთან (ნადირაძე), ᲗᲔᲚᲐᲕᲘᲡᲨᲘ ილია იმერლიშვილთან, ᲙᲐᲡᲞᲘᲡᲨᲘ ლ. ბოცვაძესთან, ᲡᲣᲮᲣᲛᲨᲘ იოსებ მესხთან, ᲛᲘᲮᲔᲘᲚᲝᲕᲘᲩᲘ ლეტატორ მესხთან და ყველა სასოფლო ქართული ბიბლიოთეკებში.

რედაქტორ გამომცემელი კალერიან გუნია.

ᲡᲐᲙᲝᲛᲔᲠᲪᲘᲝ ᲙᲣᲠᲡᲔᲑᲘ

ქალებისა და ვაჟებისათვის

(წელი მეოთხმეტე)

კურსების დაწყებულება ის არის, რომ სპეციალური საკომერციო განათლება შესძინოს მსურველთ, როგორც ქალებს, ისე კაცებს და მოამზადოს ვარჯიშობის შემწეობით ანგარიშის დასელოვნებით მცოდნენ.

სწავლის გათავებას შემდეგ ატესტატები ეძლევიან. 1896—97 სამსწავლელო წელს შემდეგი საგნები იქნება სასწავლებელი: 1) საკომერციო კანონმდა, 2) საკომერციო არითმეტიკა, 3) ბუხგალტერია მარტივი, ორკეცად და სამაგალო, 4) არითმეტიკა სასნაგობა ოთოკაი, 5) საკომერციო მიწერ მოწერა, 6) საკანონო და სასამსაგლო წესდებანი, 7) მსწრაფალ-წერა და წერა კალიგრაფიული და ზნობანი (исправление дурного почерка).

სწავლა დაიწყება 16 სექტემბრიდან. ახლათ შემომსელელთა მიღება დაიწყება 2 სექტემბრიდან. ყოველ დღე ღილის 10 საათიდან თერთმეტამდე და საღამოს 4 საათიდან 8 საათამდე, კურსების სადგომში სახლი ალეკსანდრე ფრიდენბერგისა № 9, სერგიევსა და ნაგორნის ქუჩაზე, ალთიანის პირდაპირ.

პროგრამები და წესები კურსებისა ესასყიდლათ შეიძლება მიიღოს მსურველმა კურსების სადგომში და ძმათა ზოგიერიანების სანანკრო კანტორაში, სიონის ქუჩაზე.

ეინც ქალაქს გარეშე ცხოვრობს, შეუძლია წერილით მიმართოს კურსების დამაარსებელს ბ. ბანუელიანს, ტფილისში.

(12—10)

Доз. ценз. Тифлисъ, 5 Октября 1896 г. Тип. М. Д. Ротиніанца — სტამბა მ. დ. როტანიანცისა. Гол. пр. д., № 41.